

Π. Πολίτης. Ο σχεδιασμός των "ακροατηρίων" από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Η μαζική επικοινωνία **αφορά ακροατήρια υπό συνεχή διαμόρφωση, είτε ως προς τον πληθυσμό είτε ως προς τη σύνθεσή τους**. Αυτό σημαίνει ότι, ενώ κάθε μέσο έχει τους **σκοπούμενους** -κατά φύλο, ηλικία ή επάγγελμα- **αποδέκτες του** [addressees], ταυτόχρονα έχει και, κυρίως, επιδιώκει να έχει ή να προσελκύσει και τους **συμπτωματικούς ακροατές** [overhearers], θεατές ή αναγνώστες, **επειδή κάθε τηλεοπτικό κανάλι, ραδιοφωνικός σταθμός ή εφημερίδα είναι επιχειρήσεις που συντηρούνται οικονομικά από τα "ακροατήριά" τους**. Η **"σιωπή"** του μεγάλου κοινού είναι δίκωπο μαχαίρι για τα ΜΜΕ: αφενός εξασφαλίζει σ' αυτά μια επικοινωνιακή (κάποτε και προπαγανδιστική) **δύναμη, που απορρέει από τη μονολογική τους φύση/λειτουργία** και είναι πολλές φορές **υπερβάλλουσα** με τα μέτρα της δημοκρατίας, και αφετέρου τα αφήνει **στο σκοτάδι** σε ό,τι αφορά τις **αντιδράσεις του κοινού τους**, γιατί η **ανάδραση στη μαζική επικοινωνία είναι περιορισμένη και επιλεκτική**. Ο τεχνικός όρος σχεδιασμός ακροατηρίου (Bell 1991) αναφέρεται σε "ασκήσεις επί χάρτου" που διεξάγουν συνεχώς τα μέσα ενημέρωσης, για να καταφέρουν (αναπαριστώντας τους ρόλους και τις επικοινωνιακές ανάγκες των αποδεκτών τους) **να χειραγωγήσουν αλλά και να αυξήσουν το κοινό τους**, ένα κοινό που έχει τόσο σχέση με το πραγματικό κοινό όσο σχέση έχει η άσκηση επί χάρτου με τον πραγματικό πόλεμο. Οι αποκλίσεις ανάμεσα σ' ένα **δυνητικό και ένα πραγματικό ακροατήριο** συχνά εμβάλλουν τα μέσα ενημέρωσης σε περιπέτειες που κοστίζουν σε απήχηση και κέρδη και όχι σπάνια τα οδηγούν σε επιχειρηματικό αδιέξοδο.

Με δύο τρόπους προσπαθούν τα ΜΜΕ να "σχεδιάσουν το ακροατήριό" τους: ο πρώτος, που επικεντρώνεται στη **συμπεριφορά του "ακροατηρίου"**, είναι **οι μετρήσεις προτιμήσεων του κοινού** που παραγγέλλουν σε εταιρίες δημοσκοπήσεων για λογαριασμό τους τα ίδια τα μέσα μαζί με τις **αυθόρμητες αντιδράσεις** που φθάνουν σε μια εφημερίδα από τη στήλη της αλληλογραφίας ή τα τηλεφωνήματα που δέχεται από το κοινό του ένας τηλεοπτικός ή ραδιοφωνικός σταθμός. **Οι εκμαιευμένες και οι αυθόρμητες αντιδράσεις του κοινού** είναι για κάθε μέσο το βαρόμετρο της μικρότερης ή μεγαλύτερης ανταπόκρισής του, μόνο που ποτέ δεν είναι αρκετές ή αρκούντως αντιπροσωπευτικές, ώστε να μπορέσει να αξιολογήσει με ασφάλεια την αποτελεσματικότητα των μηνυμάτων που στέλνει στο κοινό του.

Ο δεύτερος τρόπος σχεδιασμού ακροατηρίου, που επικεντρώνεται στις δημοσιογραφικές και εκδοτικές πρακτικές, άρα έχει αυτονόητο γλωσσικό ενδιαφέρον, συνδέεται με τη μορφολογία (δηλαδή το ύφος), τη θεματική και, γενικά, την ταυτότητα ενός εντύπου ή ενός καναλιού.

Είναι **σχηματικός** αλλά όχι παραμορφωτικός ο διαχωρισμός των μέσων ενημέρωσης σε **"έγκυρα"** και **"λαϊκά"**: **τα πρώτα** σχεδιάζονται για μάλλον απαιτητικά **"ακροατήρια"**, αφού στοχεύουν κυρίως τον **homopoliticus**, πριμοδοτούν την **πληροφόρηση** και όχι το διασκεδαστικό στοιχείο, χωρίς να παραμελούν την ψυχαγωγία (με την έννοια του ελεύθερου παιχνιδιού ή της αναστροφής με την τέχνη), αποφεύγουν θέματα που απευθύνονται στο θυμικό και τα πάθη των ανθρώπων, **ενδιαφέρονται για μείζονα κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα**, χαρακτηρίζονται από καλώς εννοούμενο **εγκυκλοπαιδισμό**, προτιμούν μια **υψηλή ποικιλία ύφους και, γενικά, επιζητούν ενεργητικούς, συμμετοχικούς δέκτες**. **Τα δεύτερα** σχεδιάζονται για λιγότερο απαιτητικά **"ακροατήρια"**, αφού **στοχεύουν σε κοινό που καταναλώνει πληροφορίες και αγαθά με αλλοτριωμένη (δηλαδή, ψευδή) συνείδηση**. Το στοιχείο της **διασκέδασης με τη μορφή της γαργαλιστικής θεματολογίας και γραφής και η κυριαρχία της εικόνας ως τεκμηρίου ή διαφήμισης τίθενται στην υπηρεσία της καταγοήτευσης ακροατών ή αναγνωστών που επιλέγουν τον ρόλο του **θεατή των δρωμένων****. Και μια καταληκτική παρατήρηση: παρά την εγνωσμένη αποτελεσματικότητά τους η **"έγκυρη"** και η **"λαϊκή"** δημοσιογραφία δεν κατασκευάζουν **"ακροατήρια"**, προτείνουν **"μόδες"** υπό συνεχή αναθεώρηση.

https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_b10/05.html

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A.1

1. Η μαζική επικοινωνία απευθύνεται σε σταθερά και αμετάβλητα ως προς τα χαρακτηριστικά τους ακροατήρια. **Σ / Λ.**
2. Η ελλιπής ανατροφοδότηση που παρατηρείται ανάμεσα στα μέσα επικοινωνίας και στο κοινό έχει θετικές και αρνητικές πλευρές. **Σ / Λ**
3. Ο όρος «σχεδιασμός ακροατηρίου» παραπέμπει στη δημιουργία ενός θεωρητικού μοντέλου δεκτών που αναπαριστά τους ρόλους και τις ενδεχόμενες ανάγκες τους. **Σ / Λ**
4. Τα αποκαλούμενα ως έγκυρα μέσα ενημέρωσης απευθύνονται σε ένα κατά κύριο λόγο συμμετοχικό κοινό. **Σ / Λ**
5. Η «λαϊκή» δημοσιογραφία αξιοποιεί τον εμπλουτισμένο με την εικόνα λόγο για να γοητεύσει τους παθητικοποιημένους δέκτες. **Σ / Λ**

A.2

Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο των δύο πρώτων παραγράφων σε ένα κείμενο 50-60 λέξεων.

B.1

Στα παρακάτω παραδείγματα να επισημάνετε τη λειτουργία των εισαγωγικών:

- Η «σιωπή» του μεγάλου κοινού
- Ο τεχνικός όρος σχεδιασμός ακροατηρίου αναφέρεται σε «ασκήσεις επί χάρτου»
- Είναι σχηματικός αλλά όχι παραμορφωτικός ο διαχωρισμός των μέσων ενημέρωσης σε "έγκυρα" και "λαϊκά"

B.2

Στην τρίτη παράγραφο ο συντάκτης του κειμένου παρουσιάζει στους αναγνώστες του τη διάκριση των μέσων μαζικής ενημέρωσης ανάλογα με το κοινό στο οποίο απευθύνονται. Με ποιο τρόπο αναπτύσσει τη σκέψη του; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές μέσα από το κείμενο.

B.3

Να γράψετε από το β' συνθετικό των παρακάτω λέξεων ένα παράγωγο ουσιαστικό και ένα επίθετο για κάθε λέξη (απλό ή σύνθετο) : **απορρέει, αξιολογήσει, αποφεύγουν, διεξάγουν.**

B.4

Πραγματοποιείτε μια έρευνα για την επικοινωνιακή τακτική των μέσων μαζικής ενημέρωσης και με βάση την έρευνά σας γράφετε ένα άρθρο στο προσωπικό σας blog για τα κριτήρια που θα έπρεπε να ισχύουν ώστε να διασφαλίζεται η ορθή στάση του ατόμου απέναντι στα Μ.Μ.Ε.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ζητείται Ελπίς - Αντώνης Σαμαράκης

Το διήγημα ανήκει στην ομώνυμη συλλογή διηγημάτων, που εκδόθηκε το 1954 και έκτοτε γνώρισε μεγάλη επιτυχία και αγαπήθηκε από το αναγνωστικό κοινό. Στο διήγημα αυτό, όπως και σε όλο το έργο του Σαμαράκη, διακρίνουμε το λιτό ύφος και τη γοργή αφήγηση, το συνδυασμό κοινωνικού προβληματισμού και ψυχολογικής παρατήρησης μέσα σε μια ατμόσφαιρα ιδεολογικής κρίσης και υπαρξιακού άγχους, που χαρακτηρίζει τη μεταπολεμική εποχή.

Ήταν μπήκε στο καφενείο, κείνο το απόγευμα, ήτανε νωρίς ακόμα. Κάθισε σ' ένα τραπέζι, πίσω από το μεγάλο τζάμι που έβλεπε στη λεωφόρο. Παράγγειλε καφέ.

Σε άλλα τραπέζια, παίζανε χαρτιά ή συζητούσανε.

Ήρθε ο καφές. Άναψε τσιγάρο, ήπιε δυο γουλιές, κι άνοιξε την απογευματινή εφημερίδα.

Καινούριες μάχες είχαν αρχίσει στην Ινδοκίνα. «Αι απώλειαι εκατέρωθεν υπήρξαν βαρύταται», έλεγε το τηλεγράφημα.

Ένα ακόμα ιαπωνικό αλιευτικό που γύρισε με ραδιενέργεια.

«Η σκιά του νέου παγκοσμίου πολέμου απλούται εις τον κόσμον μας», ήταν ο τίτλος μιας άλλης είδησης.

Ύστερα διάβασε άλλα πράγματα: το έλλειμμα του προϋπολογισμού, προαγωγές εκπαιδευτικών, μια απαγωγή, ένα βιασμό, τρεις αυτοκτονίες. Οι δυο, για οικονομικούς λόγους. Δυο νέοι, 30 και 32 χρονώ. Ο πρώτος άνοιξε το γκάζι, ο δεύτερος χτυπήθηκε με πιστόλι.

Αλλού είδε κριτική για ένα ρεσιτάλ πιάνου, έπειτα κάτι για τη μόδα, τέλος την «Κοσμική Κίνηση»: «Κοκταίηλ προχθές παρά τω κυρίω και τη κυρία Μ. Τ. Χάρμα ευμορφιάς και κομψότητος η κυρία Β.Χ. με φόρεμα κομψότατο εμπριμέ και τοκ πολύ σικ. Ελεγκάντικη εμφάνισις η δεσποινίς Ο. Ν.».

Άναψε κι άλλο τσιγάρο. Έριξε μια ματιά στις «Μικρές Αγγελίες»:

ΠΩΛΕΙΤΑΙ νεόδμητος μονοκατοικία, κατασκευή άριστη, εκ 4 δωματίων, χολ, κουζίνας, λουτρού πλήρους, W. C.

ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ εις σοβαρόν κύριον δωμάτιον εις β' όροφον, ευάερον, ευήλιον...

ΖΗΤΕΙΤΑΙ πιάνο προς αγοράν...

Σκέψεις γυρίζανε στο νου του.

Από τότε που τέλειωσε ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, η σκιά του τρίτου δεν είχε πάψει να βαραίνει πάνω στον κόσμο μας. Και στο μεταξύ, το αίμα χυνότανε, στην Κορέα χτες, στην Ινδοκίνα σήμερα, αύριο...

Πέρασε το χέρι του στα μαλλιά του. Σκούπισε τον ιδρώτα στο μέτωπό του· είχε ιδρώσει, κι όμως δεν έκανε ζέστη.

Ο πόλεμος, η βόμβα υδρογόνου, οι αυτοκτονίες για οικονομικούς λόγους, η «Κοσμική Κίνησις»... Το πανόραμα της ζωής! }

Δεν είχε αλλάξει διόλου προς το καλύτερο η ζωή μας ύστερ' από τον πόλεμο. Όλα είναι τα ίδια σαν και πριν. Κι όμως είχε ελπίσει κι αυτός, όπως είχαν ελπίσει εκατομμύρια άνθρωποι σ' όλη τη γη, πως ύστερ' από τον πόλεμο, ύστερ' από τόσο αίμα που χύθηκε, κάτι θ' άλλαζε. Πως θα 'ρχόταν η ειρήνη, πως ο εφιάλτης του πολέμου δε θα ίσκιωνε πια τη γη μας, πως δε θα γίνονταν τώρα αυτοκτονίες για οικονομικούς λόγους, πως...

Σουρούπωνε. Μερικά φώτα είχαν ανάψει κιόλας στα μαγαζιά αντίκρου. Στο καφενείο δεν είχανε ανάψει ακόμα τα φώτα. Του άρεσε έτσι το ημίφως.

Σκέφτηκε τη σύγχυση που επικρατεί στον κόσμο μας σήμερα. Σύγχυση στον τομέα των ιδεών, σύγχυση στον κοινωνικό τομέα, σύγχυση...

Δεν έφταιγε η εφημερίδα που έκανε τώρα αυτές τις σκέψεις. Τα σκεφτότανε όλα αυτά τον τελευταίο καιρό, πότε με λιγότερη, πότε με περισσότερη ένταση. Σκεφτότανε το σκοτεινό πρόσωπο της ζωής. Την ειρήνη, τη βαθιά τούτη λαχτάρα, που κρέμεται από μια κλωστή. Σκεφτότανε τη φτώχεια, την αθλιότητα. Σκεφτότανε το φόβο που έχει μπει στις καρδιές.

Στον καθρέφτη, δίπλα του, είδε το πρόσωπό του. Ένα πολύ συνηθισμένο πρόσωπο. Τίποτα δε μαρτυρούσε την ταραχή που είχε μέσα του.

Είχε πολεμήσει κι αυτός στον τελευταίο πόλεμο. **Και είχε ελπίσει. Μα τώρα ήτανε πια χωρίς ελπίδα.** Ναι, δε φοβότανε να το ομολογήσει στον εαυτό του πως ήτανε χωρίς ελπίδα.

Μια σειρά **από διαψεύσεις ελπίδων ήταν η ζωή του.** Είχε ελπίσει τότε... Είχε ελπίσει ύστερα...

Κάποτε, πριν από χρόνια, είχε ελπίσει στον κομμουνισμό. Μα είχε διαψευσθεί κι εκεί. Τώρα δεν είχε ελπίδα σε καμιά ιδεολογία!

Ζήτησε ένα ποτήρι νερό ακόμα. **Αυτή η διάψευση από τις λογής λογής ιδεολογίες ήτανε βέβαια γενικό φαινόμενο.** Και παραπάνω από τη διάψευση, η κούραση, η αδιαφορία, που οι πιο πολλοί, η μεγάλη πλειοψηφία νιώθει μπροστά στις διάφορες ιδεολογίες.

Κοίταζε τα τρόλεϊ που περνάγανε ολοένα στη λεωφόρο, το πλήθος... Μπροστά του, η εφημερίδα ανοιχτή. Όλα αυτά που είχε δει και πρωτύτερα: η σκιά του καινούριου πολέμου, η Ινδοκίνα, οι δυο αυτοκτονίες για οικονομικούς λόγους, η «Κοσμική Κίνησις»...

– Τσιγάρα! ένας πλανόδιος μπήκε.

Πήρε ένα πακέτο.

Στις έξι σελίδες της εφημερίδας: η ζωή. Κι αυτός ήτανε τώρα ένας άνθρωπος που δεν έχει ελπίδα.

Θυμήθηκε, πριν από χρόνια, ήτανε παιδί ακόμα, είχε αρρωστήσει βαριά μια θεία του, ξαδέρφη της μητέρας του. Την είχανε σπίτι τους. Ήρθε ο γιατρός· βγαίνοντας από το δωμάτιο της άρρωστης, είπε με επίσημο ύφος:

– Δεν υπάρχει πλέον ελπίς!

Έτσι κι αυτός τώρα, είχε φτάσει στο σημείο να λέει:

– Δεν υπάρχει πλέον ελπίς!

Του φάνηκε φοβερό που ήτανε χωρίς ελπίδα. Είχε την αίσθηση πως οι άλλοι στο καφενείο τον κοιτάζανε κι άλλοι από το δρόμο σκέφτονταν και ψιθυρίζανε μεταξύ τους: «Αυτός εκεί δεν έχει ελπίδα!» Σαν να ήταν έγκλημα αυτό. Σαν να είχε ένα σημάδι πάνω του που το μαρτυρούσε. Σαν να ήτανε γυμνός ανάμεσα σε ντυμένους.

Σκέφτηκε τα διηγήματα που είχε γράψει, δίνοντας έτσι μια διέξοδο στην αγωνία του. Άγγιζε θέματα του καιρού μας: τον πόλεμο, την κοινωνική δυστυχία... Ωστόσο, δεν το αποφάσιζε να τα εκδώσει. Φοβότανε! Φοβότανε την ετικέτα που θα του δίνανε σίγουρα οι μεν και οι δε. Όχι, έπρεπε να τα βγάλει. Στο διάολο η ετικέτα! Αυτός ήταν ένας άνθρωπος, τίποτε άλλο. Ούτε αριστερός ούτε δεξιός. Ένας άνθρωπος που είχε ελπίσει άλλοτε, και τώρα δεν έχει ελπίδα, και που νιώθει χρέος του να το πει αυτό. Βέβαια, άλλοι θα 'χουν ελπίδα, σκέφτηκε. Δεν μπορεί παρά να 'χουν.

Ξανάριξε μια ματιά στην εφημερίδα: η Ινδοκίνα, η «Κοσμική Κίνησης», το ρεσιτάλ πιάνου, οι δυο αυτοκτονίες για οικονομικούς λογους, οι «Μικρές Αγγελίες»...

ΖΗΤΕΙΤΑΙ γραφομηχανή...

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ραδιογραμμόφωνον...

ΖΗΤΕΙΤΑΙ τζιπ εν καλή καταστάσει...

ΖΗΤΕΙΤΑΙ τάπης γνήσιος περσικός...

Έβγαλε την ατζέντα του, έκοψε ένα φύλλο κι έγραψε με το μολύβι του:

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ελπίς

Ύστερα πρόσθεσε το όνομά του και τη διεύθυνσή του. Φώναξε το γκαρσόνι. Ήθελε να πληρώσει, να πάει κατευθείαν στην εφημερίδα, να δώσει την αγγελία του, να παρακαλέσει, να επιμείνει να μπει οπωσδήποτε στο αυριανό φύλλο.

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2218/Keimena-Neoellinikis-Logotechnias_G-Gymnasiou_html-empl/index09_06.html

A1. Ο ήρωας διαβάζει την εφημερίδα του μέσα στο καφενείο. Πώς λειτουργεί η ειδησεογραφία της εποχής του για τη ψυχοσύνθεσή του;

A2. Ο συγγραφέας επιλέγει να κρατήσει τον πρωταγωνιστή του στην ανωνυμία. Πώς δικαιολογείται η συγκεκριμένη επιλογή του;

B1. Ποιος είναι ο χρόνος της αφήγησης και ποιος ο χρόνος της ιστορίας;

B2. Να χαρακτηρίστε τον αφηγητή ως προς τη συμμετοχή του στη ιστορία και το αφηγηματικό επίπεδο στο οποίο βρίσκεται. Παράλληλα, να σχολιάσετε το είδος της εστίασης και της αφήγησης.

Γ. Η αγγελία του ήρωα γίνεται ο τίτλος του διηγήματος του συγγραφέα. Να δημιουργήσετε τη δική σας αγγελία που θα εμπεριέχει το δικό σας μήνυμα προβληματισμού και γράψτε ένα κείμενο με τίτλο την αγγελία σας που θα αναλύει τις σκέψεις σας και τα συναισθήματά σας με βάση το θέμα που επιλέξατε.